

УДК 330.322

Богдан О. Д.

науковий співробітник відділу фінансово-економічного прогнозування НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, odbworks2@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Обґрунтовано побудову моделей державного регулювання інноваційного потенціалу в сільськогосподарському секторі України. Аналіз наукових джерел вказує на необхідність інноваційного менеджменту в агросекторі. Розкрито розподіл внутрішніх клієнтів для фінансування науково-технічної діяльності, частку основних напрямів у структурі сільського господарства, капіталізацію українського аграрного сектору, загальну частку фінансування науково-технічної діяльності за джерелами. Основне завдання держави полягає в забезпеченні гарантованого доходу для фермерів, сприянні реалізації сільськогосподарської продукції, збільшенні фінансування нових технологій на підприємствах, поліпшенні соціальної інфраструктури, підвищенні продуктивності праці з використанням засобів, які не заборонені в ЄС. Виявлено, що політика накопичення інноваційних ресурсів має спрямовуватися на подолання диспропорцій у механізмі фінансування науково-технічної діяльності. Побудова концептуальної моделі, яка дасть змогу збільшити потенціал інноваційного розвитку сільського господарства в замкнутому циклі, значно підвищить рівень упровадження вітчизняної інноваційної продукції. Для забезпечення розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору запропоновано створення функціональної структури віртуальної платформи "Банк інновацій". У таких умовах, основну увагу доцільно зосередити на виявленні конкретних ринкових (споживчих) потреб, що сприятиме поглибленню взаємодії з профільними навчально-науковими закладами та приватним сектором.

Ключові слова: державне регулювання, інноваційний розвиток аграрного сектору економіки, бюджетні видатки, механізм, єдині центри.

Рис. 2. Табл. 1. Літ 26.

Богдан О. Д.

научный сотрудник отдела финансово-экономического прогнозирования НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Обосновано построение моделей государственного регулирования инновационного потенциала в сельскохозяйственном секторе Украины. Анализ научных источников указывает на необходимость инновационного менеджмента в агросекторе. Раскрыто распределение внутренних клиентов для финансирования научно-технической деятельности, долю основных направлений в структуре сельского хозяйства, капитализацию украинского аграрного сектора, общую долю финансирования научно-технической деятельности по источникам. Основная задача государства заключается в обеспечении гарантированного дохода для фермеров, содействии реализации сельскохозяйственной продукции, увеличении финансирования новых технологий на предприятиях, улучшении социальной инфраструктуры, повышении производительности труда с использованием средств, не запрещенных в ЕС. Выявлено, что политика накопления инновационных ресурсов должна направляться на преодоление диспропорций в механизме

© Богдан О. Д., 2017

финансирования научно-технической деятельности. Построение концептуальной модели, которая позволит увеличить потенциал инновационного развития сельского хозяйства в замкнутом цикле, значительно повысит уровень внедрения отечественной инновационной продукции. Для обеспечения развития инновационного потенциала аграрного сектора предложено создание функциональной структуры виртуальной платформы "Банк инноваций". В таких условиях, основное внимание целесообразно сосредоточить на выявлении конкретных рыночных (потребительских) потребностей, что будет способствовать оживлению взаимодействия с профильными учебно-научными заведениями и частным сектором.

Ключевые слова: государственное регулирование, инновационное развитие аграрного сектора экономики, бюджетные расходы, механизм, единые центры.

Olga Bogdan

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, odbworks2@gmail.com

CONCEPTUAL MODEL OF UKRAINIAN AGROSECTOR INNOVATION DEVELOPMENT

The article is devoted to building state regulation models of innovative potential in the agricultural sector of Ukraine. The analysis of scientific sources indicates the need for innovation management in the agrosector as a system of processes. The article describes the distribution of domestic customers to finance scientific and technological activities, the share of the major areas in the structure of agriculture, capitalization of the Ukrainian agricultural sector, the average total funding of scientific and technological activities by source. The main task of the state is to provide a guaranteed income to farmers, to promote sales of agricultural products, to increase funding new technologies at enterprises, to improve social infrastructure and increase labor productivity, using means that are not prohibited by the EU. The author finds that the policy of accumulating innovative resources should be focused on overcoming imbalances in the mechanism of financing scientific and technical activities. Building a conceptual model of the innovative capacity which increases the potential for innovation development of agriculture in a closed cycle will greatly enhance the introduction of innovative domestic products. To ensure the development of innovative potential of the agricultural sector, it is proposed to create a functional structure of the virtual platform "Innovation Bank". In such circumstances, it is advisable to focus on identifying specific market (consumer) needs that would encourage interaction between core educational and research institutions and the private sector.

Key words: government regulation, innovative development of the agricultural sector, budgetary expenditure, mechanism, single centers.

JEL classification: Q14, Q16, Q18.

У добу глобалізаційних змін перед пріоритетними секторами економіки постало завдання адаптації механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки [1]. Викликами для сучасного аграрного сектору є: проведення реформ щодо технічного регулювання, гарантування продовольчої безпеки, пристосування українських регуляторних норм до відповідних міжнародних стандартів, налагодження співпраці й участь у програмах Європейського Союзу та ін. [2–6].

Аграрний сектор є одним із ключових секторів економіки України: він формує 24 % випуску продукції та 18 % ВВП; продукція агросектору становить 38,2 % товарного експорту (у 2015 р. – 14,6 млрд дол. США), при цьому на країни Азії припадає 47,2 %, ЄС – 27,9 % [7]; з виробництва зернових культур

та соняшникової олії Україна входить до сімки світових лідерів. Тому забезпечення підтримки цього рівня розвитку всієї галузі є виправданим.

Теоретико-методичні та прикладні аспекти питань ефективного функціонування, державного регулювання розвитку агросектору та його інноваційного потенціалу досліджено в працях багатьох учених-економістів та практиків. Значний внесок у розв'язання цієї проблеми зробили: В. Г. Андрійчук, В. В. Беспалий, П. І. Гайдуцький, М. Й. Малік, А. М. Пронько, В. В. Россоха, П. Т. Саблук [8–13]. Справедливою є думка прихильників теорії інституціоналізму: Т. Веблена, Дж. Діболда, У. Мітчелла, Д. Коммонса [14–17], котрі обґрунтовують необхідність створення середовища з визначеними факторами на законодавчому рівні, тобто визнається необхідність державного регулювання для сприяння інноваційному розвитку як необхідній умові економічного зростання.

У своїх роботах К.-Н. Канг та Х. Парк [18] наголошують, що міжорганізаційна співпраця за використання прямих та непрямих методів державної підтримки інноваційної діяльності є найвдалішою для розвитку аграрного сектору як національного пріоритету. Ф. Ползін, П. вон Флотов та А. Клеркс [19] стверджують, що при досягненні “Цілей Тисячоліття” і сталого розвитку сектору [20] ключовою є роль фінансових посередників інновацій у прискоренні комерціалізації технологій. Фінансові бар'єри інновацій можуть бути частково подолані шляхом вивчення функції мобілізації фінансів та організаційно-економічних перетворень.

Метою статті є обґрунтування способів формування концептуальної моделі державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору економіки України.

В умовах ринкової системи господарювання побудова моделі державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу агросектору має скеровуватися на вдосконалення його структури, відповідаючи на сучасні виклики щодо розвитку нанотехнологій, заходів з енергоефективності та створення інформаційних комунікацій. Аналіз наукових джерел свідчить про необхідність управління інноваційною діяльністю як системою процесів, тому розроблення варіантів досягнення мети передбачає формування експертної оцінки, моделі та висновків, а завдання держави – ухвалення відповідних законодавчих актів.

Держава повинна забезпечувати гарантований дохід сільгоспвиробникам, створювати умови для збуту продукції, збільшувати фінансування переобладнання підприємств новітніми технологіями, поліпшувати соціальну інфраструктуру села, підвищувати продуктивність праці, використовуючи засоби, що не є забороненими в ЄС. Сучасна державна стратегія потенціалу інноваційного розвитку базується на підвищенні ролі й відповідальності держави за рівень конкурентоспроможності підприємств національної економіки. За індексом глобальної конкурентоспроможності [21] Україна посідає 79-те місце, випереджаючи Грецію, Молдову, Таджикистан та орієнтуючись на Швейцарію, Сінгапур і США.

Аграрний сектор являє собою сукупність галузей народного господарства, зайнятих виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням,

переробкою і доведенням до споживача. У ринковій економіці сукупність відносин та зв'язків галузей агросектору становить систему агробізнесу. В його структурі виокремлено головні сфери (рис. 1). Окрім розгалуженої інфраструктури, невід'ємною частиною агросектору є банки, біржі, кредитні установи, науково-консультаційні фірми, страхові компанії, експертні об'єднання участі яких у кредитуванні аграрної сфери досліджено в роботах Л. Б. Возної [22]. Таким чином три сфери діяльності агросектору та складна розгалужена інфраструктура утворюють цілісну систему для дослідження інноваційного потенціалу в умовах ринкових трансформацій (за теперішньої структури господарської діяльності).

Упровадження інновацій в агросекторі відбувається переважно завдяки агрохолдингам, що спричиняє складну нерегульовану ситуацію на ринку, коли дрібні та середні виробники втрачають конкурентоспроможність. З таблиці можна зробити висновок, що український аграрний бізнес є успішним завдяки постійному зростанню в минулому, а також використанню концепції економії на масштабі. Економія сприяла нижчому рівневі виробничих витрат, а також підвищенню ефективності діяльності компаній. Стабільне зростання в попередні періоди і, відповідно, значний потенціал дали можливість залучати фінансування. Фондові ринки стали одним з інструментів, які не тільки активно використовувалися для залучення коштів, а й допомагали визнанню компаній на міжнародному рівні.

У сучасних умовах господарювання важливою складовою інноваційного потенціалу галузевого виробництва є його ресурсне, насамперед фінансове забезпечення. Наявність власних коштів і реальна можливість залучити позиковий капітал для розвитку інноваційного потенціалу є визначальним чинником при виборі галузевої стратегії. При цьому враховується не лише можливість здійснення ризикованих капіталовкладень в інноваційну діяльність, але і можливість їх швидкої мобілізації для реалізації інноваційних програм [11].

Крім того, у провідних країнах Європи, в США і Японії спостерігаються зміни в структурі інвестицій: скорочуються приватні інвестиції; зростає частка самофінансування в загальному обсязі коштів інвестування; збільшується бюджетне фінансування аграрної сфери, тобто для держави як суб'єкта інвестування найпривабливішим є саме сільське господарство.

Вітчизняний агросектор має визначити умови, за яких будуть забезпечуватися безперервне прискорення технологічного оновлення виробництва та сталий розвиток галузі. А відтак, найважливішою умовою трансформації наукових винаходів у інновації, а інновацій – у конкурентні переваги є формування мережі стійких зв'язків між усіма учасниками інноваційного процесу.

Відповідно до названих завдань, з метою консолідації зусиль наукового та виробничого секторів і відтак розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору економіки автором запропоновано створити віртуальну платформу. Платформа функціонує за певним алгоритмом, функціональна структура якого представлена на рис. 2. Згідно з побудованим алгоритмом пропонується два варіанти входження до структури для суб'єктів українського та міжнародного аграрних ринків: як замовників готового інноваційного про-

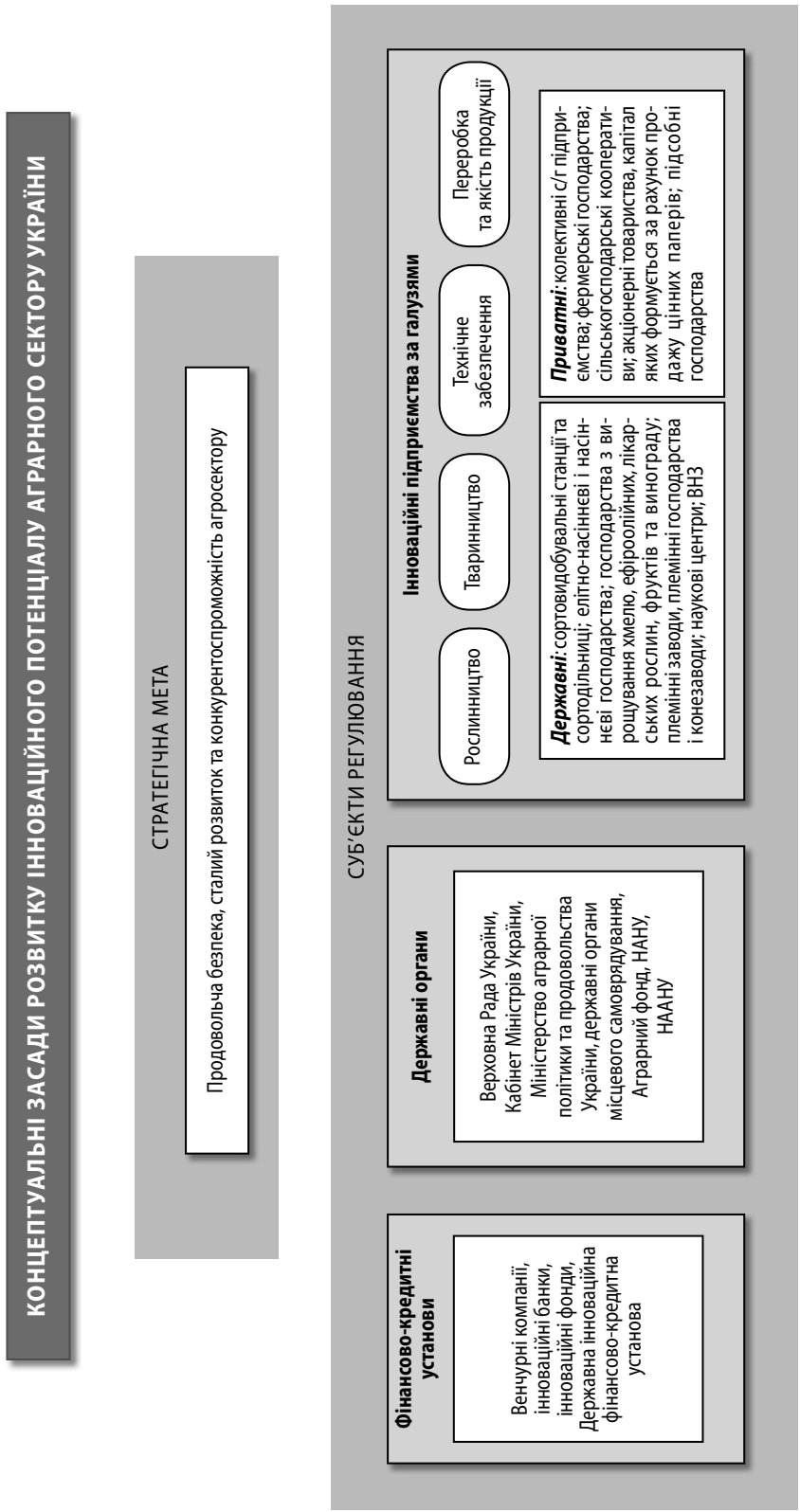

Рис. 1. Суб'єкти інноваційної діяльності в концептуальній моделі розвитку сектору

Складено автором.

Т а б л и ц я

Капіталізація компаній агросектору України станом на травень 2017 р.

Компанія	Біржа	Валюта	Ціна купівлі	Ціна продажу	Ринкова капіталізація, млн дол. США	Зміна з початку року, %
Кернел Холдинг	Варшава	польський злотий	66,56	66,59	5 371	4,2
Миронівський хлібопродукт	Лондон	дол. США	10,10	10,20	1 084	16,0
Астарта Холдинг	Варшава	польський злотий	71,18	71,99	1 800	33,2
Ovostar Union	Варшава	польський злотий	92,61	94,00	567	9,2
Індустріальна молочна компанія	Варшава	польський злотий	10,40	10,47	328	30,1
Avangardco	Лондон	дол. США	0,72	0,98	64	185,7
Агротон	Варшава	польський злотий	7,34	7,40	160	82,7
Мілкілена	Варшава	польський злотий	2,18	2,23	69	10,0
KSG Agro	Варшава	польський злотий	3,19	3,20	48	55,3
Агроліга	Варшава	польський злотий	19,00	19,65	29	25,7
Укрпродукт	Лондон	фунт стерлінгів	2,77	3,75	1	-23,4

Складено за даними інвестиційної компанії Eavex Capital.

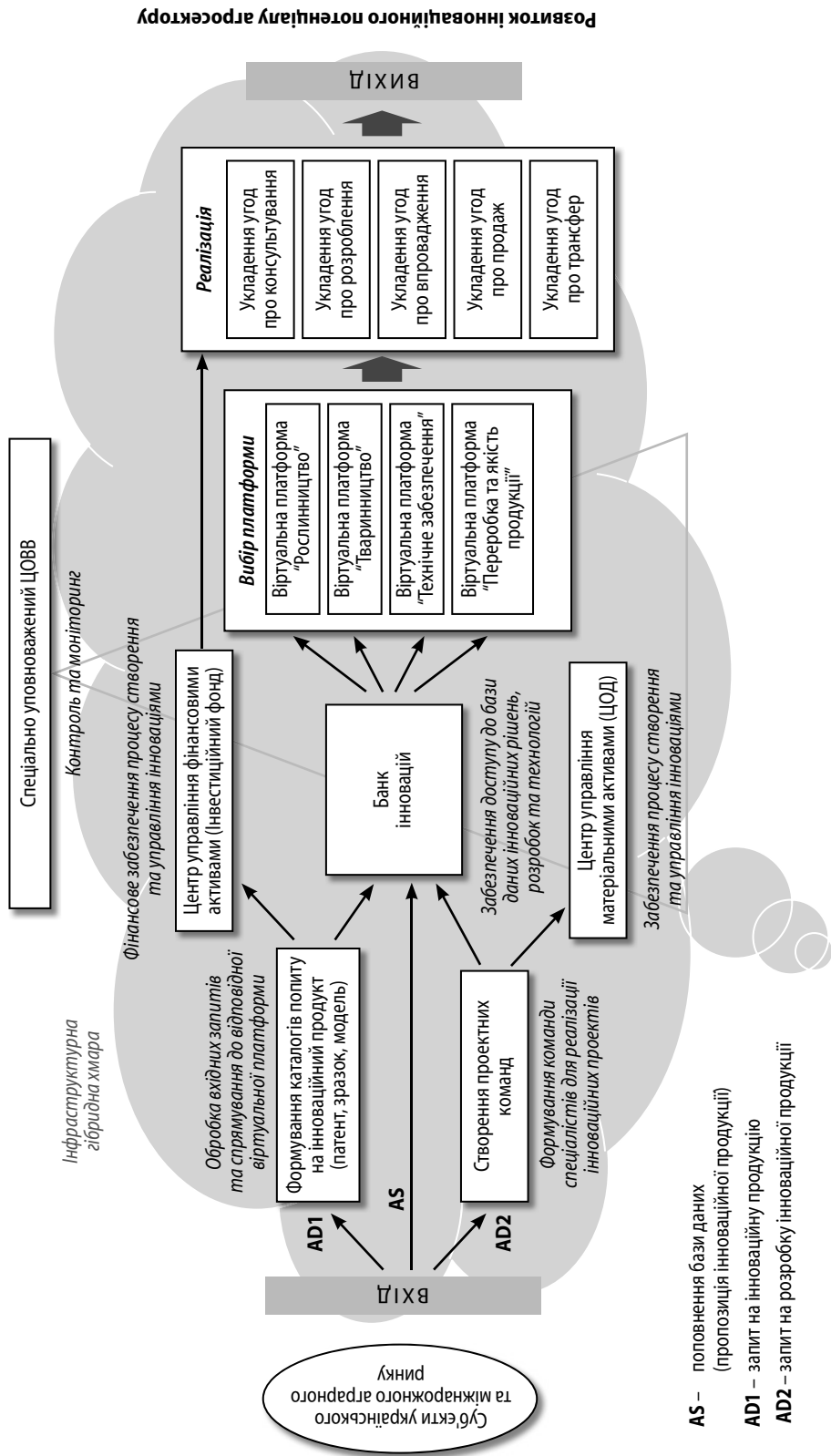

Рис. 2. Функціональна структура віртуальної платформи "Банк інновацій"

Складено автором.

дукту і замовників на створення інноваційного продукту – відповідно для формування попиту та пропозиції.

За першим варіантом відбуваються оброблення вхідних запитів та спрямування до відповідної віртуальної платформи “Банк інновацій”, потім до платформи за тематичним напрямом; за другим – формується команда спеціалістів для реалізації інноваційних проектів/програм. Результатом роботи мають бути укладення угод щодо консультування/розроблення/впровадження/продажу/трансферу і розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектору. За третім варіантом поповнюються бази даних.

Для зручності використання віртуальна платформа Єдиний центр “Банк інновацій” представлена чотирма структурними елементами – віртуальними платформами “Рослинництво”, “Технічне забезпечення”, що містить інновації, “Тваринництво”, “Переробка та якість продукції”, інформаційне наповнення яких здійснюється завдяки добровільному наданню новаторами інформації про інноваційні продукти.

Для створення механізму управління віртуальною платформою доцільно зосередити увагу на виявленні конкретних ринкових (споживчих) потреб, тому вхідні елементи функціональної структури поділено на три групи:

1. Поповнення бази даних (пропозиція інноваційної продукції) AS – розробники інновацій надають поточні дані для накопичення, обробки, зберігання інформації і швидкого доступу до них. База даних є частиною складної системи “Банк інновацій”.

На особливу увагу заслуговує питання авторського права, оскільки право на володіння моделлю можуть мати особи або організації, котрі не є розробниками. Розробник зберігає право на інновацію, що підтверджується нормативно-правовими документами України.

2. Запит на інноваційну продукцію AD1 – замовники інноваційної продукції подають запит до системи бази даних “Банк інновацій” для отримання доступу в режимі онлайн. Після сплати внеску за користування базою для замовника проводиться процедура реєстрації та створюється особистий кабінет з персональним ключем доступу.
3. Запит на розроблення інноваційної продукції AD2 – замовником формується заявка на розроблення інноваційної продукції (технології, системи, методу). Якщо у банку інновацій у результаті пошуку не виявлено наявності подібного продукту/методу/технології, заявка спрямовується до центру “Створення проектних команд”.

Структурна одиниця центр “Створення проектних команд” на підставі заявки замовника на розроблення інноваційної продукції (технології, системи, методу) формує план проекту: визначаються його цілі та завдання, розраховуються техніко-економічні показники, вивчається потреба в ресурсах (кадрових, матеріальних, інформаційних); встановлюються тривалість та специфікація робіт; формуються етапи проекту; розробляються сіткові моделі робіт; формуються критерії оцінки якості та терміни проекту, готуються необхідні документи; затверджуються план та кошторис; планові завдання доводяться до виконавців; здійснюються підготовка та затвердження звітної документації для контролю планів.

Важливість існування центру “Створення проектних команд” набуває актуальності для виробничих підприємств – потенційних споживачів інноваційної продукції, адже однією з ключових проблем сектору є дефіцит кваліфікованих спеціалістів-розробників.

У результаті змін, запропонованих автором, очікується поглиблення взаємодії з профільними навчально-науковими закладами, котрі мають науковий та освітній потенціал, і приватним сектором. Тому до базових компонент віртуальної платформи слід віднести: її організаційно-функціональну структуру (робочі групи спеціалістів, множину бізнес-структур або організацій, котрі забезпечують виконання колабораційних бізнес-процесів); кластерний координатор (це може бути централізований портал або спеціалізоване програмне забезпечення); поштовий сервер, що відіграє роль координаторів членів віртуальної організації; ІКТ, які підтримують розподілену роботу учасників; бюджет для виплат винагороди працівникам; покриття видатків на розроблення інфраструктури, маркетингу, експлуатаційних витрат.

Подібні практики застосовуються у Франції (Ulule) [23] та Швеції (платформа Crowdculture) [24], де обсяг державних коштів залежить від кількості голосів, набраних проектом серед учасників платформи. Українськими платформами краудфандингу є Спільнокошт (Велика Ідея) [25] та Na-Starte [26], щоправда, вони націлені на розвиток громадянського суспільства, а не на створення інновацій.

Завдяки проведеному дослідженню виявлено, що проблемою інноваційного розвитку агросектору України є його інфраструктура. Концептуальною основою державного регулювання в цьому напрямі мають стати створення спеціалізованих державних фінансових інститутів і забезпечення їхньої взаємодії з науковими та виробничими установами. Це дасть змогу докорінно змінити вектори руху й інтенсифікувати внутрішню мобільність капіталу.

Очікується, що побудова концептуальної моделі розвитку інноваційного потенціалу агросектору посилить процеси кооперації та реалізацію в замкненому циклі: “потреба в інновації – науково-дослідна розробка – комерційне впровадження”, внаслідок чого значно підвищиться рівень упровадження інноваційної продукції вітчизняного виробництва. Взаємодія у “хмарі” підтримується завдяки трьом основним видам діяльності, що зумовлює певні напрямки їх використання:

1. Комунікація як процес обміну інформацією, що надасть усім суб'єктам ринку можливість доступу до прийняття інноваційних рішень.
2. Колаборація – процес спільної діяльності в інноваційній сфері для досягнення спільних цілей, а саме: обмін знаннями, навчання та можливість виробляти й споживати вітчизняні інновації.

В умовах колаборації за допомогою виробництва на рівних, без прямої жорсткої ієрархії, можна ефективніше та результативніше, ніж будь-коли раніше, використовувати людські навички, інтелект і майстерність. Колаборації в сучасних умовах можуть утворюватися в будь-якій сфері, пов'язаній з розумовою працею і необхідністю розроблення нестандартних рішень.

3. Кооперація – співробітництво, взаємозв'язок всіх суб'єктів аграрного ринку в процесі їхньої діяльності.

Доступ до зазначеної платформи матимуть усі учасники ринку, що суттєво змінить ситуацію, коли доступ до сучасних технологій та інформації мають лише великі агрохолдинги. Тобто запуск віртуальної платформи сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу аграрного сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Білорус О. Г., Власов В. І., Пятаченко Г. О. Глобальна конвергенція ринків та ре-експортні геофінанси світового АПК. *Фінанси України*. 2016. № 8. С. 24–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_8_4.
3. Голян В., Стешенко А. Структурні диспропорції розвитку аграрного сектора України: інституціональне підґрунтя та механізми подолання. *Економіст*. 2017. № 2. С. 25–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2017_2_7.
4. Гасанов С., Петруха С., Петруха Н. Синопис мирового опыта построения системы обеспечения продовольственной безопасности. *Економіст*. 2014. № 10. С. 25–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_10_8.
5. Гасанов С., Петруха С. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в агрострахуванні. *Економіст*. 2014. № 8. С. 17–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_8_8.
6. Гасанов С., Петруха С. Теоретична сутність державної підтримки сільського господарства в системі державного регулювання аграрного сектору. *Економіст*. 2014. № 7. С. 16–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_7_8.
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. 2-ге вид., доп. і перероблене. Київ: КНЕУ, 2002. 624 с.
9. Беспалий В. В. Агрохолдинги як джерело поповнення місцевих бюджетів та покращення місцевої соціальної інфраструктури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 18: Економіка і право*. 2014. Вип. 26. С. 176–179.
10. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції. *Дзеркало тижня*. 2013. 7 черв. URL: <http://agroconf.org/content/gaydukiyukraina-es-problemy-integracii>.
11. Малік М. Й. Методичні підходи до організації маркетингу інновацій наукоємного ринку аграрного виробництва. *Економіка агросектора*. 2013. № 8. С. 22–26.
12. Россоха В. В., Пронько Л. М. Агроенергетичний потенціал землі в контексті екологічної безпеки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 10. С. 37–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_10_5.
13. Саблук П. Т. Стан і напрями розвитку аграрної реформи. *Економіка АПК*. 2015. № 2. С. 10–17. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=E_apk_2015_2_4.
14. Veblen T. Theory of Business Enterprise. New York, 1904. P. 146.
15. Diebold J. Automation. The advent of the automatic factory. New York, 1952.
16. Mitchell W. C. Intelligence and the Guidance of Economic Evolution. *Scientific Monthly*. 1936.
17. Commons J. R. Institutional Economics. New York: Macmillan, 1934.
18. Kang K.-N., Park H. Influence of government R&D support and inter-firm collaborations on innovation in Korean biotechnology SMEs. *Technovation*. 2012. Vol. 32, No. 1. P. 68–78.
19. Polzin F., von Flotow P., Klerkx L. Addressing barriers to eco-innovation: Exploring the finance mobilization functions of institutional innovation intermediaries. *Technological Forecasting and Social Change*. 2016. № 103. P. 34–46.

20. Укрінформ: міжнародне інформаційне агентство. URL: <http://www.ukrinform.ua/>.
21. World Economic Forum: Competitiveness Rankings. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>.
22. Возна Л. Б. Регулювання кредитної структури та удосконалення механізму її функціонування в аграрній сфері України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Львів. нац. аграр. ун-т. Львів, 2015. 20 с.
23. Ulule – The 1st European crowdfunding site. URL: <https://www.ulule.com>.
24. Crowd Culture är ett verktyg för att förverkliga idéer. URL: www.crowdculture.se/en/pages/about-crowdculture.
25. Спільнокошт – краудфандинг в Україні. URL: <https://biggggidea.com/>.
26. Na-Starte. URL: <http://dev.na-starte.com>.

References

1. EU, Ukraine. (2014). *Ughoda pro asociaciyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropejs'ky'm Soyuzom, Yevropejs'ky'm spivtovary'stvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy' derzhavamy'-chlenamy', z inshoyi storony* [Association agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European atomic energy community and its member states, of the other part]. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
2. Bilorus, O. H., Vlasov, V. I., & P'yatachenko, H. O. (2016). Hlobal'na konverhenciya ry'nkiv ta reeksportni heofinansy' svitovoho APK [Global convergence of the market and re-export geo-finances of the world AIC]. *Finansy' Ukrainy* [Finance of Ukraine], 8, 24–37. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_8_4 [in Ukrainian].
3. Holyan, V., Steshenko, L. (2017). Strukturni dy'sporociyi rozvy'tku aharnoho sektora Ukrainy: insty'tucional'ne pidg'runtya ta mekhanizmy' podolannya [Structural disparities of the development of the agrarian sector of Ukraine: institutional grounds and getting over mechanisms]. *Ekonomist* [Economist], 2, 25–28. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2017_2_7 [in Ukrainian].
4. Gasanov, S., Petrukha, S., & Petrukha, N. (2014). Sinopsis mirovogo opy'ta postroeniya sistemy' obespecheniya prodovol'stvennoj bezopasnosti [Synopsis of world experience in configuration system of ensuring food security]. *Ekonomist* [Economist], 10, 25–30. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_10_8 [in Russian].
5. Hasanov, S., Petrukha, S. (2014). Zarubizhny'j dosvid derzhavno-pry'vatnoho partnerstva v ahrostrakhuvanni [The international experience of public-private partnership in agricultural insurance]. *Ekonomist* [Economist], 8, 17–22. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_8_8 [in Ukrainian].
6. Hasanov, S., Petrukha, S. (2014). Teorety'chna sutnist' derzhavnoyi pidtry'mky'sil's'koho hospodarstva v sy'stemi derzhavnoho rehulyuvannya aharnoho sektoru [Theoretical essence of state support for agriculture in the state regulation system of agrarian sector]. *Ekonomist* [Economist], 7, 16–17. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_7_8 [in English].
7. Official website of State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
8. Andriychuk, V. H. (2002). *Ekonomika ahrary'kh pidpr'yemstv* [The economy of agricultural enterprises] (2nd ed.). Ky'yiv: KNEU [in Ukrainian].
9. Bepaly'j, V. V. (2014). Ahrokhody'ny' yak dzherelo popovnennya miscevy'kh byudzhetyv ta pokrashhennya miscevoyi social'noyi infrastruktury' [Agricultural holdings as a source of replenishment of local budgets and improving local social infrastructure]. *Naukovy'j chasopy's NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 18: Ekonomika i pravo* [Bulletin of National Pedagogical Dragomanov University. Economics and law], 26, 176–179 [in Ukrainian].
10. Hajduc'ky'j, P. (2013, June 7). Ukraina – YeS: problemy' intehtraciyi [Ukraine - EU: integration problems]. *Dzerkalo ty'zhnya* [Mirror of the week]. Retrieved from <http://agroconf.org/content/gaydukiyukraina-es-problemy-integracii> [in Ukrainian].

11. Malik, M. J. (2013). Metody`chni pidkhody` do orhanizaciyi markety`nhu innovacij naukoyemnoho ry`nku ahrarnoho vy`robny`ctva [Methodical approaches to the organization of marketing of innovations of the high technology market of agricultural production]. *Ekonomika ahrosektora* [Economics of agricultural sector], 8, 22–26 [in Ukrainian].
12. Rossokha, V. V., Pron`ko, L. M. (2016). Ahroenerhety`chny`j potencial zemli v konteksti ekolohichnoyi bezpeky` [Agroenergetical land potential in the environmental safety context]. *Ekonomika. Finansy`. Menedzhment: aktual`ni py`tannya nauky`i prakty`ky`* [Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity], 10, 37–48. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_10_5 [in Ukrainian].
13. Sabluk, P. T. (2015). Stan i napryamy`rozvy`tku ahrarnoyi reformy` [The current state and guidelines for further development of the agrarian reform]. *Ekonomika APK* [The economy of agro-industrial complex], 2, 10–17. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=E_apk_2015_2_4 [in Ukrainian].
14. Veblen, T. (1904). *Theory of Business Enterprise*. New York.
15. Diebold, J. (1952). *Automation. The advent of the automatic factory*. New York.
16. Mitchell, W. C. (1936). Intelligence and the Guidance of Economic Evolution. *Scientific Monthly*.
17. Commons, J. R. (1934). *Institutional Economics*. New York: Macmillan.
18. Kang, K.-N., Park, H. (2012). Influence of government R&D support and inter-firm collaborations on innovation in Korean biotechnology SMEs. *Technovation*, Vol. 32, No. 1, 68–78.
19. Polzin, F., von Flotow, P., Klerkx, L. (2016). Addressing barriers to eco-innovation: Exploring the finance mobilization functions of institutional innovation intermediaries. *Technological Forecasting and Social Change*, 103, 34–46.
20. Ukrinform: International News Agency. (n. d.). Retrieved from <http://www.ukrinform.ua/> [in Ukrainian].
21. World Economic Forum. (n. d.). *Competitiveness Rankings*. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>.
22. Vozna, L. B. (2015). *Rehulyuvannya kredy`tnoyi struktury`ta udoskonalennya mekhanizmu yiyi funkcionuvannya v ahrarnij sferi Ukrayiny`* [Regulation of the credit structure and improvement of the mechanism of its functioning in the agrarian sphere of Ukraine] (Unpublished master's thesis). L`viv: L`vivs`ky`j nacional`ny`j ahrarny`j universy`tet [in Ukrainian].
23. Ulule – The 1st European crowdfunding site. (n. d.). Retrieved from <https://www.ulule.com/>.
24. Crowd Culture är ett verktyg för att förverkliga idéer. (n. d.). Retrieved from www.crowdculture.se/en/pages/about-crowdculture.
25. Spil`nokosht – kraudfandy`nh v Ukrayini [Spilnokosht - crowdfunding in Ukraine]. (n. d.). Retrieved from <https://biggggidea.com/> [in Ukrainian].
26. Na-Starte. (n. d.). Retrieved from <http://dev.na-starte.com> [in Ukrainian].